

ABC kring läs- och skrivsvårigheter

Med dessa uppmaningar vill vi lyfta fram viktiga delar i barns skolgång.

abc

a. Förebygg!

I förskoleklass bör man genom dagliga, språkliga övningar hjälpa barnet att reflektera över språket. Genom att bland annat träna fonologisk medvetenhet (medvetenhet om språkljuden) underlättas den kommande läsinlärningen.

Se www.bornholmsmodellen.se.

b. Satsa på läs- och skrivinlärningen!

Det är viktigt att avsätta ordentligt med tid för den läs- och skrivinlärning som startar i ettan. Lärarna ska behärska flera olika läsinlärningsmetoder och kunna anpassa undervisningen efter varje barn.

c. Upptäck!

För att upptäcka elever med läs- och skrivsvårigheter kan skolan använda olika screeningtest, från förskoleklass till gymnasiet. Screeningtest går snabbt att utföra och används på hela klassen samtidigt. Testerna, som väljs utifrån elevens ålder, kan kontrollera fonologisk förmåga, läshastighet, läsförståelse, ordförståelse med mera.

Det räcker inte att enbart använda det så kallade LUS-schemat, eftersom man då inte upptäcker de elever som har avkodningsproblem (svårighet att koppla ihop bokstäver-ljud) eller fonologiska svårigheter. Dessa elever kan, ifall de har stort ordförråd, lyckas ta sig igenom texter och ge intryck av att läsa bra. Men läsningen kan vara mycket tröttande på grund av de bakomliggande svårigheterna. Det är viktigt att upptäcka även dessa elever, och erbjuda dem rätt träning.

d. Kartlägg!

De elever som upptäcks med hjälp av screening bör specialläraren/specialpedagogen utreda närmare. Vissa av dessa elever klarar sig med hjälp inom klassens ram, en del behöver specialundervisning och några har behov av fördjupad utredning av skolans elevhälsoteam eller av specialister utanför skolan.

Se Svenska Dyslexiföreningens Utredningsmodell, www.dyslexiforeningen.se.

e. Sätt in olika åtgärder!

För att elever med läs- och skrivsvårigheter ska få en positiv självbild, få möjlighet att lyckas i olika skolämnen samt lära sig läsa, så behövs det olika typer av stöd. Så fort man har konstaterat att en elev inte har tillräckligt läsflyt bör man se över följande punkter:

- **Ge information till hemmet.** Det är viktigt att föräldrar och barn är delaktiga när man diskuterar förslag till åtgärder.
- **Stärk barnets självkänsla!** Eleven behöver uppmuntran och många lyckade inlärningstillfällen. Eleven måste också få visa sig bra på olika saker inför klasskompisarna, och inte bara vara ”den där som är dålig på att läsa och skriva”. Uppmuntra också fritidsintressen!
- **Ge individanpassad träning** i läsning och stavning. Specialläraren/specialpedagogen bör utgå från den kartläggning som gjorts enligt ovan.

- **Informera personalen.** Alla, även till exempel personal på fritidshem och lärare i praktiska/estetiska ämnen, bör känna till vilka elever som har läs- och skrivsvårigheter för att kunna stödja dem på bästa sätt.

- **Sätt in rätt verktyg,** till exempel inlästa böcker, talsyntes, läspenna, rättstavningsprogram. Eleven ska få möjlighet att inhämta faktakunskaper, ta del av skönlitteratur, redovisa, utan att hejdas av skrivna ord. Texter i olika skolämnena har en högre svårighetsnivå än de texter som eleven ska lästräna på. Läsningen i dessa skolämnena blir därför hackig, tidskrävande och tröttande. Om eleven får ljudstöd går det betydligt bättre.

Fler och fler kommuner inrättar skoldatatek, där skolpersonal erbjuds utbildning i alternativa verktyg samt teknisk och pedagogisk support. Se www.skoldatatek.se.

- **Gör anpassningar.** Några exempel: Många elever är hjälpta av **muntliga genomgångar** och inläring via flera sinnen. Om läsning och skrivning tar mycket kraft kommer eleven inte hinna med att skriva av tavlan. Då måste eleven få **hjälp med anteckningarna**. Redovisning kan till exempel ske med hjälp av **tankekartor, förlängd tid eller muntliga prov**.

- **Se över språkundervisningen.** Eleven ska få möjlighet att bygga upp ett ordförråd, lära sig grammatik m.m. i engelska och andra språk, utan att hejdas av sitt problem med text. Eleven kan behöva ljudstöd till texterna, cd-romskivor, andra alternativ än gloslistor för att lära sig nya ord, möjlighet att träna grammatik utan att behöva skriva en hel mening och så vidare. En strukturerad, fonologisk undervisning i språkljuden kan ge eleven en chans att lära sig stava.

- **Se över undervisningen i matematik.** En del elever med läs- och skrivsvårigheter har till exempel extremt svårt att lära sig "rabbelkunskaper" som multiplikationstabellen. Men de måste ändå få möjlighet att utvecklas inom olika områden i matematik! Dessa elever kan behöva genvägar till multiplikationstabellen, till exempel få använda ett tabellschema.

f. Skriv åtgärdsprogram!

Skriv åtgärdsprogram (elev, förälder och lärare tillsammans) i samtliga ämnen där eleven behöver särskilt stöd. Lyssna på elevens synpunkter! Alla elever vill inte ha samma åtgärder.

Åtgärdsprogrammet bör bland annat innehålla fyra punkter:

- Kunskapsmål i ämnet de närmaste veckorna.
- Hur ska eleven nå kunskapsmålet utan att hejdas av text?
- Hur ska eleven redovisa sina kunskaper utan att hejdas av text?
- Datum för uppföljning, till exempel efter 2-6 veckor. När åtgärderna fungerar bra kan det vara längre intervall mellan mötena.

g. Samarbeta med föräldrarna!

Elevens skolsituation underlättas av ett bra samarbete mellan hemmet och skolan. Informera tidigt föräldrarna om läs- och skrivsvårigheter och skolans arbetsmetoder, diskutera läxsituationen och ge tips om studieteknik. Anordna gärna möten där föräldrar till barn med läs- och skrivsvårigheter kan träffas och utbyta erfarenheter.

h. Lyssna på skolpersonalen!

Har all personal fått utbildning/fortbildning om läs- och skrivsvårigheter?
Hur ser skolpersonalens arbetsituation ut? Hinner de med alla sina elever? Har de tid att diskutera metodik och undervisning? Har de tid att stanna upp och reflektera?

i. Skriv en handlingsplan!

Använd gärna detta häfte som utgångspunkt för att ta fram skolans handlingsplan! Handlingsplanen kan bland annat beskriva vad skolan gör för att

- förebygga läs- och skrivsvårigheter
- upptäcka elever med läs- och skrivsvårigheter
- ta hand om dem man upptäcker.

Skriv gärna två varianter av handlingsplanen. En version som delas ut till föräldrar och elever, och en mer detaljerad handlingsplan för skolpersonal. Den sistnämnde kan bland annat innehålla information om

- hur förskoleklassen arbetar förebyggande
- hur läs- och skrivinläringen går till
- vilka screeningtest som används i olika årskurser
- hur en fördjupad kartläggning hos specialläraren/specialpedagogen kan se ut
- hur överlämnande mellan klasser/stadier sker
- konkreta metodikförslag i alla skolämnen.

Använd gärna LÄSK-pärmen (LÄSK = läs och skriv) som bilaga till handlingsplanen. Se www.fdb.nu.

j. Informera tidigt!

Redan vid barnets skolstart bör skolan ge allmän information om barns läs- och skrivutveckling till samtliga föräldrar.

Se Kodknäckarnas material, www.kodknackarna.se.

Informera samtidigt om att skolan har en handlingsplan om läs- och skrivsvårigheter!

Då behöver läs- och skrivsvårigheter aldrig bli något problem, varken för barn, föräldrar eller skolpersonal. Alla vet att skolan ligger steget före, och har tänkt ut en handlingsplan. En plan som visar hur skolan arbetar förebyggande, hur man följer elevernas läs- och skrivutveckling och vid behov snabbt sätter in lämpliga åtgärder.

Samarbetet mellan skolan och hemmet är A och O!

© FDB 2009
Texten får kopieras om källan anges.
Text: Susanne af Sandeberg
Formgivning: Yvonne Ollman